

Ministerie van Justitie en Veiligheid
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Utrecht, 19 september 2024

KNMG
Mercatorlaan 1200
Postbus 20051
3502 LB Utrecht

088 - 440 42 00
directiesecretariaat@fed.knmg.nl

Referentie
RH

Bijlagen 1

Onderwerp
Reactie KNMG internetsconsultatie Eerste aanvullingswet nieuw
Wetboek van Strafvordering

Geachte [REDACTED],

Met belangstelling heeft de KNMG kennisgenomen van het voorstel 'Eerste aanvullingswet nieuw Wetboek van Strafvordering', zoals gepubliceerd voor internetconsultatie op 8 mei 2024. Graag maakt de KNMG gebruik van de mogelijkheid om kort op dit voorstel te reageren.

Wetsvoorstel in het kort

Het wetsvoorstel wijzigt de vaststellingswetten van het nieuwe Wetboek van Strafvordering (Sv). Hiermee wordt een aantal omissies in de vaststellingswetten hersteld. Daarnaast introduceert het voorstel enkele nieuwe regelingen. Een daarvan is een eigenstandige regeling voor het verrichten van lichaamsonderzoek bij bewusteloze personen (artikel 2.6.4a van het voorstel). Op grond van deze nieuwe regeling mag een officier van justitie onder bepaalde in de wet omschreven omstandigheden een lichaamsonderzoek bij een bewusteloos persoon bevelen. Deze regeling roept bij de KNMG enkele vragen op, met name ten aanzien van de feitelijke uitvoering van een dergelijk bevel.

Vragen bij feitelijke uitvoering bevel op grond van artikel 2.6.4a

Voor enkele vormen van lichaamsonderzoek, waaronder onderzoek *in* het lichaam, is wettelijk vastgelegd dat deze alleen door een arts mogen worden verricht.¹ De KNMG vraagt zich af welke artsen de minister hierbij voor ogen heeft. Denkt de minister daarbij alleen aan forensische artsen (althans aan artsen die werkzaam zijn in de forensische sector) of ziet de minister ook een rol weggelegd voor behandelend artsen, bijvoorbeeld een medisch specialist die werkzaam is op de Spoedeisende Hulp (SEH) en hulp verleent aan de bewusteloze persoon in kwestie? Dit te meer omdat bewusteloze personen doorgaans in het ziekenhuis verblijven op het moment dat het lichaamsonderzoek zou worden uitgevoerd. De memorie van toelichting op het wetsvoorstel gaat hier verder niet op in.

Overige opmerkingen

Daarnaast hecht de KNMG er waarde aan om te benadrukken dat het besluit om wel of niet mee te werken aan de uitvoering van een bevel dat gericht is op lichaamsonderzoeken altijd bij de arts in kwestie zelf dient te liggen, ongeacht of de te onderzoeken (bewusteloze) persoon verdachte, slachtoffer of derde is. Een arts kan nooit worden gedwongen om zijn medewerking aan een dergelijk onderzoek te geven. De KNMG is van mening dat dit moet worden geëxpliciteerd en vraagt de minister om dit op te nemen in de memorie van toelichting.

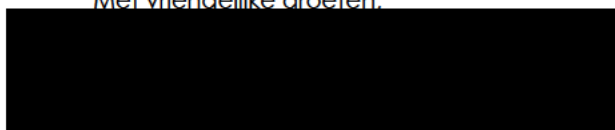
Tot slot vraagt de KNMG, in samenhang met artikel 2.6.4a, aandacht voor de potentiële negatieve gevolgen van een bepaling die in de eerste vaststellingswet is opgenomen, te weten: artikel 2.4.3.

¹ Of door een bij algemene maatregel van bestuur aangewezen medisch deskundige, zie verder artikel 2.6.8 lid 3 van de eerste vaststellingswet, *Kamerstukken II 2022/23*, 36327, nr. 2, p. 75 en *Kamerstukken II 2022/23*, 36327, nr. 3, p. 481-483.

De bepaling kan volgens de KNMG zo gelezen worden dat een verdachte zich toegang zou kunnen verschaffen tot medische gegevens van het slachtoffer. Dit past niet binnen de regels omtrent het medisch beroepsgeheim. Hoewel zij zich er tedere van bewust is dat deze vaststellingswet niet ter consultatie openstaat, hoopt zij desondanks dat u herziening van deze bepaling zal overwegen.

In de bijlage vindt u een uitgebreide toelichting op bovenstaande vragen en opmerkingen. Uiteraard zijn wij graag bereid deze nader toe te lichten indien nodig of gewenst.

Met vriendelijke groeten,

voorzitter Artsenfederatie KNMG

BIJLAGE: toelichting reactie KNMG

Wat houdt het wetsvoorstel in?

Het wetsvoorstel wijzigt de vaststellingswetten van het nieuwe Wetboek van Strafvordering (Sv).² Hiermee wordt een aantal ommissies in de vaststellingswetten hersteld. Daarnaast introduceert het voorstel enkele nieuwe regelingen. Een daarvan is een *eigenstandige* regeling voor het verrichten van lichaamsonderzoek bij bewusteloze personen (artikel 2.6.4 a van het voorstel). Deze regeling komt in de plaats van de bepalingen over vervangende toestemming (artikel 465) van de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst (WGBO).³

De voorgestelde regeling houdt – kort gezegd – in dat de bevoegdheden uit Boek 2, Hoofdstuk 6, van het nieuwe Sv die normaal gesproken *zonder* toestemming van de betrokkene (verdachte, slachtoffer of derde) mogen worden verricht, in geval van bewusteloosheid eveneens mogen worden verricht, maar alleen als dat onderzoek dringend noodzakelijk is. Als het onderzoek normaliter alleen *met* toestemming kan worden verricht, geldt als hoofdregel dat dit onderzoek in geval van bewusteloosheid *niet* mag worden verricht.⁴ Voor deze laatste situatie wordt met artikel 2.6.4a één uitzondering gemaakt, namelijk als de betrokkene het vermoedelijke slachtoffer is van het strafbare feit. In dat geval mag – tenzij er concrete aanwijzingen zijn dat het slachtoffer geen vervolging wenst – een belang bij het onderzoek worden verondersteld, welk belang in de plaats treedt van de normaal vereiste toestemming. Het onderzoek kan dan op bevel van de officier van justitie worden verricht als dat dringend noodzakelijk is. Voor de meer ingrijpende bevoegdheden, zoals onderzoek *in* het lichaam, geldt in deze gevallen bovendien dat het onderzoek pas mag worden verricht na een voorafgaande machtiging van de rechter-commissaris.⁵

Voor minderjarigen, waaronder in dit wetsvoorstel kinderen *onder de achttien jaar* worden begrepen, gelden andere/aanvullende regels:

- Wat betreft de minderjarigen in de leeftijdscategorie *twaalf tot en met zeventien jaar* geldt de aanvullende eis dat de officier van justitie de ouder zoveel mogelijk in de gelegenheid moet stellen zijn mening kenbaar te maken over de wenselijkheid van het lichaamsonderzoek (artikel 2.6.4, a lid 3).
- Voor minderjarigen *onder de twaalf jaar* geldt een andere regeling (artikel 2.6.3a lid 3), namelijk dat, ongeacht of deze bewusteloos is, de ouder in beginsel toestemming moet geven voor het te verrichten lichaamsonderzoek. Van dat uitgangspunt wordt afgeweken als het gaat om een minderjarig slachtoffer en de ouder niet tijdig kan worden bereikt of als wordt vermoed dat de ouder niet in het belang van het kind handelt. In dat geval kan de officier van justitie het bevel geven de bevoegdheid uit te oefenen als dat dringend noodzakelijk is en hij beschikt over een machtiging van de rechter-commissaris.⁶

Waarom is de regeling nodig volgens de toelichting?

Omdat het nieuwe Wetboek van Strafvordering een regeling treft over het verrichten van onderzoekshandelingen met betrekking tot het lichaam op basis van toestemming, is het volgens het Ministerie van Justitie en Veiligheid gewenst om ook een met waarborgen omklede regeling te treffen voor de gevallen waarin die toestemming feitelijk niet kan worden gegeven. Het gaat volgens het ministerie om bevoegdheden die een (ingrijpende) inbreuk maken op de lichamelijke integriteit en de autonomie van de betrokkene. Het uitoefenen van een opsporingsbevoegdheid in een dergelijke situatie is op dit moment niet nader genormeerd: van toepassing van dwang is geen sprake, maar van “informed consent” kan ook niet worden gesproken, aldus de memorie van toelichting.⁷

² Kamerstukken II 2022/23, 36327, nr. 2.

³ Memorie van toelichting Eerste aanvullingswet nieuw Wetboek van Strafvordering, par. 5.5, p. 22-23.

⁴ Memorie van toelichting Eerste aanvullingswet nieuw Wetboek van Strafvordering, par. 5.4, p. 22.

⁵ Memorie van toelichting Eerste aanvullingswet nieuw Wetboek van Strafvordering, par. 5.5, p. 23.

⁶ Memorie van toelichting Eerste aanvullingswet nieuw Wetboek van Strafvordering, par. 5.3, p. 21.

⁷ Memorie van toelichting Eerste aanvullingswet nieuw Wetboek van Strafvordering, par. 5.3, p. 21.

Daarnaast heeft een eigenstandige regeling volgens de toelichting tot voordeel dat voor artsen en verpleegkundigen die het lichaamsonderzoek bij een bewusteloze persoon verrichten ten behoeve van strafrechtelijk onderzoek geen andere wettelijke regeling (de WGB0) zou gelden dan voor opsporingsambtenaren (Wetboek van Strafvordering).⁸

Hoe zit het nu volgens de toelichting?

Volgens de toelichting op het wetsvoorstel wordt op dit moment in de praktijk verschillend omgegaan met gevallen waarin de betrokkene bewusteloos is. Soms wordt besloten dat lichaamsonderzoek bij een bewusteloze persoon, bij gebrek aan een specifieke regeling in het Wetboek van Strafvordering, niet kan plaatsvinden. Soms wordt het onderzoek wel verricht, maar wordt toestemming gevraagd aan een vertegenwoordiger van de betrokkene (conform de WGB0). In weer andere gevallen wordt het onderzoek wel verricht, maar wordt achteraf – als de betrokkene weer bij kennis is – toestemming aan diegene gevraagd. Het materiaal wordt dan alleen veiliggesteld of afgenomen en niet gebruikt totdat er toestemming is gegeven. Het gevolg daarvan kan zijn dat het opsporingsonderzoek stopt, zeker als de betrokkene gedurende langere tijd bewusteloos is, aldus de toelichting.⁹

Vragen en opmerkingen van de KNMG bij wetsvoorstel

Het wetsvoorstel roept bij de KNMG de nodige vragen op ten aanzien van de rol van de (behandelend) arts, die zij graag aan u voorlegt en van verdere een toelichting voorziet. Daarnaast vraagt de KNMG ook aandacht voor de potentiële negatieve gevolgen van een bepaling die zij in de eerste vaststellingswet is tegengekomen (artikel 2.4.3).

Vragen m.b.t. rol van de (behandelend) arts bij uitvoering bevel op grond van artikel 2.6.4a

Allereerst valt het de KNMG op dat artsen (of andere bevoegde zorgverleners) niet worden genoemd in de opsomming van personen voor wie het wetsvoorstel belangrijk is. Dit terwijl de nieuwe regelingen ten aanzien van lichaamsonderzoek bij bewusteloze personen juist ook voor artsen relevant zijn, omdat – afhankelijk van het type lichaamsonderzoek – alleen zij (dan wel andere daartoe bevoegde zorgverleners) dat onderzoek mogen verrichten. De onderzoeken die zijn voorbehouden een arts (dan wel andere daartoe bevoegde zorgverleners) zijn volgens de toelichting de onderzoeken op grond van de artikelen 2.6.8, 2.6.11, 2.6.14, 2.6.20 en in sommige gevallen de artikelen 2.6.13 en 2.6.17.¹⁰

Bovenstaande roept de vraag op of ten tijde van het wetsontwerp wel voldoende rekening is gehouden met de positie van de arts (en andere bevoegde zorgverleners). Onze eerste vraag aan de minister is dan ook of ten tijde van het wetsontwerp is gesproken met vertegenwoordigers van deze beroepsgroep(en), bijvoorbeeld met vertegenwoordigers van de beroepsvereniging van forensisch artsen, het Forensisch Medisch Genootschap (FMG)?

Dat brengt de KNMG op de tweede vraag: welke artsen heeft de minister op het oog bij de uitvoering van het lichaamsonderzoek dat op grond van artikel 2.6.4a kan worden bevolen? Denkt de minister daarbij alleen aan forensische artsen (althans aan artsen die werkzaam zijn in de forensische sector) of ziet de minister ook een rol weggelegd voor behandelend artsen, bijvoorbeeld een medisch specialist die werkzaam is op de Spoedeisende Hulp (SEH)? Een en ander volgt niet uit de toelichting op dit wetsvoorstel, terwijl bewusteloze patiënten zich doorgaans in het ziekenhuis zullen bevinden en daar behandeling zullen ontvangen voor hun letsel. Belangrijk om hierbij te benadrukken is dat behandelend artsen een vertrouwensrelatie met hun patiënten hebben en dat zij primair handelen in het belang van hun patiënt (en niet in het belang van waarheidsvinding). Het ligt dan ook voor de hand dat de regeling vooral afwijkende regels (dat wil zeggen: anders dan de regels uit de WGB0) in het leven roept voor artsen die geen behandelrelatie/behanderingsovereenkomst in de zin van de WGB0 hebben.

⁸ Memorie van toelichting Eerste aanvullingswet nieuw Wetboek van Strafvordering, par. 5.3, p. 23.

⁹ Memorie van toelichting Eerste aanvullingswet nieuw Wetboek van Strafvordering, par. 5.3, p. 21.

¹⁰ Memorie van toelichting Eerste aanvullingswet nieuw Wetboek van Strafvordering, par. 5.4, p. 22.

Professionele afwegingsruimte arts

Aangezien in de toelichting weinig tot geen aandacht wordt besteed aan de feitelijke uitvoering van een bevel door een arts (of andere daartoe bevoegde zorgverlener), acht de KNMG het tot slot van belang om op te merken dat het aan artsen (en andere zorgverleners) zelf is om te besluiten of zij hun medewerking willen verlenen aan de uitvoering van een bevel dat gericht is op lichaamsonderzoeken. Zij hebben daartoe een professionele afwegingsruimte, waaraan nadere invulling wordt gegeven door bijvoorbeeld richtlijnen, standputen en protocollen. Een arts kan nooit worden gedwongen om zijn medewerking aan een dergelijk onderzoek te geven. De KNMG is van mening dat dit duidelijk moet worden geëxpliciteerd en vraagt de minister om dit op te nemen in de memorie van toelichting.

Zorgen over artikel 2.4.3

Tot slot wenst de KNMG aandacht te vragen voor de potentiële negatieve gevolgen van een bepaling die zij in de eerste vaststellingswet is tegengekomen, te weten: artikel 2.4.3. In het tweede lid van dit artikel staat dat de verdachte ter ondersteuning van zijn verzoek voor een aanvullend deskundigenonderzoek of een tegenonderzoek kennis mag nemen van de stukken en de onderzoeksresultaten waarop de conclusies van het eerste onderzoek zijn gebaseerd. In datzelfde lid staat ook dat de officier van justitie in het belang van het onderzoek kan bepalen dat de kennisneming geheel of gedeeltelijk niet wordt toegestaan en dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld over de kennisneming.¹¹

*In de toelichting staat dat in de praktijk de verdediging dit recht zal '... kunnen realiseren door bij de officier van justitie aan te kondigen dat zij voornemens is een verzoek om aanvullend of tegenonderzoek te doen en dat zij daartoe wenst kennis te nemen van – zo specifiek mogelijk te omschrijven – stukken die bij het onderzoek zijn gebruikt en/of bepaalde onderzoeksresultaten. De officier van justitie zal de deskundige vervolgens – afhankelijk van het type informatie – ofwel kunnen verzoeken om een aanvulling op het door hem uitgebrachte verslag, ofwel kunnen vragen het verzochte materiaal op een met de verdediging af te stemmen plaats en datum ter inzage te leggen. De officier van justitie zal de kennisneming van stukken of onderzoeksresultaten alleen in het belang van het onderzoek mogen weigeren. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld over de kennisneming.'*¹²

Uit de bovenstaande passage maakt de KNMG op dat de verdachte, c.q. zijn verdediging ook kennis kunnen nemen van gevoelige, medische informatie over een slachtoffer, bijvoorbeeld delen uit het medisch dossier en/of beeldmateriaal zoals foto's gemaakt ten tijde van een forensisch medisch onderzoek. Dit past niet binnen de regels omtrent het medisch beroepsgeheim. Daarnaast heeft het mogelijk negatieve gevolgen voor de bereidwilligheid van zowel slachtoffers als behandelend artsen. Behandeland artsen zullen mogelijk terughoudender zijn met het verstrekken van medische gegevens aan een forensisch arts die een deskundigenonderzoek verricht als zij weten dat deze gegevens moeten worden 'doorverstrek' aan de verdachte. De KNMG is van mening dat artikel 2.4.3 moet worden heroverwogen, zodat wordt voorkomen dat slachtoffers en hun behandelend artsen niet meer mee willen werken aan deskundigenonderzoeken, en vraagt de minister zich hierover uit te spreken.

¹¹ Kamerstukken II 2022/23, 36327, nr. 2, p. 55.

¹² Kamerstukken II 2022/23, 36327, nr. 3, p. 414-415.